Jüdische Pester Zeitung.

# יידישע פעסטער צייטונג

אויף דיעזע ציימונג קאנן מאן יעדען טאג
פרענומעריען
אינד דער פרענום-ראציאנס-שעפען
בעגינום מיט דעם עפּאָכענע ד"ר
ערשטען פלאטשטע.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
וואימצנער בולוואר נומ' 29.
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראצי
אנס-נעלדער צו זענדען בעליעבט.

ריזעזס בלאטס ערשיינט
דרייטאל וואכענטליך
מיטוואך, מיטוואך אונד פרייטאג
אונד קאסטעט
פיר עסטערריך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. קר. ע. וו.
פיערטעליעהר- 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיר'ס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיערטעליעהר' 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

Nr 1. פינפצעהנטער יאהרגאנג פעסט מאָנטאג כב טבת ה.תרמ"ג. Pest, den 1 Jänner 1883.

## ריקבליק אויף דאס יאהר 1882.

צום אבשלוסס דעם בירגערליכען יאהרעס בעשעפטיגען זיך דיא צייטונגען מיט איינעם ריקבליקע אויף דיא פאליטישען פאָרגענגע דעם אבגעלייפענען יאהרעס. פאר אללעם מאכען דיא איינען דערארטיגען ריקבליק אויף דיא יאהרעס-עראיגנים. סע דער איינענען היימאטה. — נון, דאס יאהר 1882 האט פיר אונזערע מאָנארכיע מיט קריעג בעגאנגען, געמליך מיט דעם קריעגע אונזערער ארמעען געגען דיא רעוואָלוציאָנערען זיד-סלאוען אין באָסניען אונד דער הערצעגאָווינא, זא דאס אין דיעזעם יאהרע דיא דעלעגאציאָנען צווייטמאל צוזאמענטרעטען מוסטען, אום דיא פיעלען מיללאָנען צור בעיעללטיגונג דעם אויפשטאנדעס צו בעווילליגען. — וואס נון דיא טהעטיגקייט דעם אונגארישען רייכסטאגעס אים יאהרע 1882 בעטריפט זא וואר דיעזעלבע נור אויף שאפפונג פאָן נייען שטייערען אונד אויף ערהאָהונג דער אלטען שטייערן גערעכנעט.

דיא פאָלקס-ווירטהשאפט אין אונגארן צייגטע אם פיהלונג דיא גלענצענדסטען אויסזיכטען. דיא ערנטע-אויסזיכטען ששאנדען זא גלענצענד, וויא זיט 1868 ניכט געוועזען; דיא שאנסטע צופרידיכט ערפיללטע ווידער דיא נעמיטהער, אונד אום מאי נאכ זיך יעדער דער האָפפונג הין, עס ווערדע נון אללעס גוט ווערדען אונד עס דיא פאָרליפיג קיינע אורזאכע צו בעזאָרגניססען פאָרהאנדען. נון קאם אבער דיא אנט-סעמיטישע בעוועגונג אונד פרעזעטצטע דאס לאנד אין אויפרוהר; דיא ביזהער געבען אינגאנדער פרעדליך לעבענדען קאָנפעסס-אָגען וואורדען געגען אינגאנדער גערעטצט. דיא אנט-סעמיטען בענגנען זיך ניכט מעהר מיט דעם ריפע: דאס דיא יודען פיר דיא פערארמונג דער בויערן שולד זינד, זאנדערן גינגען נאָך ווייטער אונד בעשיכטען דיא יודען אלס ווירקליכע בליט-ווינער אונד „בריסטען-מאָרדער". ווענן אלזא אונגארן אם יאהרע 1882 נאך אויסען רוהיג האטטע, זא וואורדע עס אם אינגערן דורך דיא אנט-סעמיטישען קראיזאללע בעאונרוהיגט אונד פאר דעם געבילדעטען אום-לאנדע צו שאנדען געמאכט.

וואס נון דיא אויסווערטיגע פאָליטיק אם יאהרע 1882 בעטריפט, זא וואר דיעזע ניכט ריך אן ווייכונגען; דיא וואר פיעלמעהר זעהר אום אן ווייכונגען ענטשיידונגען. ווייר האטטען נור איינען קריעג אן עגיפטען, דעם אבער שוללד אין ענדע געמאכט וואורדע. — אין רוסלאנד איזט נור דיא איינציגע גוטע פערענדערונג פאָרגעגאנגען, דאס דער יודען-פיינד אונד דער גראָפטע פיינד פערטרייב-אונגארנס, געמליך גענעראל אינגאטיעף, גע-שטורצט, אונד דאס איך גענעראל שקאָבעלעף, דער געגען עסטערריך-אונגארן פאָרטווערענד הערצטיג, בעוויזטיגט וואורדע.

אינדעססען — דער לעהרער אינגאטיעף וואורדע וואָהל בעזייטיגט, אבער זיינע פאנסלאוויסטישען לעהרען הייערן ליידער פאָרט. עס מאג זיין, דאס דער קאיזער פאָן רוסלאנד דען פיעדען מיט עסטערריך-אונגארן וויינשט, אבער דיא פאנסלאוויסטען, דיא ערבייטערסטען פיינדע אונזערער מאָנארכיע, וואָללען איהן ניכט. — וואס נון דאס בינדנים צווישען דייטשלאנד אונד אונזערער מאָנארכיע בעטריפט, זא ווייס מאן עטצט נור זא פיעל, דאס עס אים יאהרע 1884 אבלייפען וואורד, פאָן איינער ערנייערונג דיעזעס בינדנישסעס איזט פאָרלייפיג קיינע רעדע, נאכדעם אין דער עסטערריכישען רייכסהעלפטע זעהר פיעל מיט דען טשעכען אונד סלאוען אונד מיט רוסלאנד געלעבאיגעלט וואורד. פיעלליך וואורד באלד דיא עסטערריכישע רעגיערונג איהרען איינדרוקהם איינזעהען אונד צור איינזיכט גלאנגען, דאס מיט רוסלאנד קיין עוויגער בונד צו פלעכטען איזט. וויא געמליך דעם געסטרייגען „פעסטער לאָיד" אים פעטערסבורג טעלעגראפירט וואורד, איזט דאָרט אן שטעללע דער נאך פאר קור-צעם זא לעבהאפטען האָפפנונג אויף דורקטע פערשטענדיגונג צווישען רוסלאנד אונד עסטערריך-אונגארן אינע טיפע אונד נאכהאלטיגע פערשטימ-מונג, יא, זאגאר אינע גערייצטהייט געטרעפען, דער רוסישע אויטערטיגע מינסטער, הערר גירס, וועלכער באלד אין וויען אינטערפפען וואורד, וואורד דא שווערליך דען געהאפפטען פערגליך צו שטאנדע בריגגען קאָנגען. —

אין איטאליען ניממט דיא גערייצטהייט גינגען אונזערע מאָנארכיע פאָן טאג צו טאג צו. אונזער געזאנדטער אין ראם וואורד פאָן דען וויטהענדען איטאליענערן שאן זאגאר מיט שטינען בעוואָפפען. אין איטאליענישער שווידער האט נעמליך דיעזער טאגע גינגען אונזערען געזאנדטען אינגאנען שטיין געוואָפפען. דיא וויטהענדען איטאליענער קאָנגען עס אונזערעם מאָנארכען ניכט פערצייהען, דאס ער דען באמבען-שליידערע אבערדאנק ניכט בעגנאדיגטע, זאנדערן הינריכטען לייס. דיא איטאליענישע רעגיערונג טהוט וואָהל דאס איהריגע; זיא בעשטראפט דיעזע ווטהענדען רעוואָלוציאָנערע, אבער וויא מאן וויים, איזט דער וואהן שווער איסצוראטטען, אונד דאס טרייבען דער איהרדענטסטען געגען אונזערע מאָנארכיע וואורד מאנטעלך נאך העפטיגער.

דאס יאהר 1882 שליעסט אלזא וויעדער נור מיט איינעם אונזיכערען פרעדען.

## פערשיעדענע גייאוגרייטען.

* (דיא אלטע קאיזערין — קראנג.) איס פאנ וואר געמעלדעט: בעקאנגלך וואהנט דיא אלטע קאיזערין מאריא אننא, וויטוב דעם קאיזערס פערדינאנד I., זיט פיעלען יאהרען אין דער היעזיגען קאיזער-בורג. זיט איינגען טאגען איזט איהרע מאיעסטעט יעדאך זעהר בעענגלך ערקראנקט. זא איזט אם 19-טען סעפטעמבער 1803 געבאָרען אונד שטעהט זאָמיט אם אלטער פאָן 80 יאהרען.

* (זעלבסטמאָרד אונזערעס גענאנדטען אין פאריז.) איינע פאריזער אמטליכע דעפעשע פאָם 30-טען דעצעמבער בראכטע פאָלגענדע מעלדונג: גראף וויטפפען, דער עסטערריך-אונגארישע גענאנדטע אין פאריז, האט אינען זעלבסטמאָרד בעגאנגען. גראף וויטפפען פיהר נאך אים 19 אוהר מארגענס מיט זיינען קינדערן שפאציערען. גינגען האלב 12 אוהר אומארמטע וויטפפען זיינע קינדער, פערליעס זיינען וואנען, לעהנטע זיך אן איינע וואנד אונד שאָס זיך מיטעלס איינעס רעוואָלווערס אין דיא רעכטע שלעפע, זא דאס דיא קוגעל בייא דער לינקען שלעפע הערוסראם. דיא אורזאכע דעס זעלבסמאָרדעס איזט ביזהער גענצליך אונבעקאנגט. נור זא פיעל וויים מאן, דאס גראף וויטפפען אין דען לעטצטען טאגען „מעלאנכאָלישע" אונד פאָרטווערענד גערייצט וואר. וויא דיא היעזיגען דעפעשען מעלדען, שטעללט עס זיך הערוים, דאס דער גענאנדטע אין איינעם אנפאללע פאָן אירזינן אין פאָלגע אויסערארדענטליכער איבערריצטהייט דער גערוזען, דען זעלבסטמאָרד פעראיבט האט. אים טעפאמענטע דעם גענאנדטען פרעמדען, דאס זיין פערמאָגען בייס וויינער הייזע ראטהשילד אנגעלעגט איזט. אויך הינטערליעס ער איינען בריעף אן דען יידישען באראן הירש.

* (גיי-אהרעס-גראטולאציאָגען.) עבען זא וויא נאך יעדעס גיי-אהר בעגאבען זיך אויך הייטע דיא מיטגליעדער דער ליבעראלען פאָרטייא צום מיניסטער-פרעזידענטען הערן פאָן טיסאָ. אם איהן צו בעגלייקווינשען. הערר פאָן טיסאָ אנטוואָרטעט אין איינער לענגערען רעדע, דיא ווייר אים געבסטען בלאטטע מיטטהיילען וועדען.

* (דער אנטי-סעמיטיסמוס אים אדענבורגער קאָמיטאט.) דער פערוואלטונגס-איסשוס דעס אדענבורגער קאָמיטאטס היעלט דיעזער טאגע איינע זושטונג אונטער דעם פאָרזיטצ דעס אבערגעששאנס, הערן גראָפען פיול עסטערהאזי. אין דעם בעריכטע, דען דער וויצע-נעשאָפ בייא דיעזער געלעגענהייט איבער דיא פערהעלטנישסע דעס קאָמיטאטס ערשטאטטעט, בעפינדעט זיך איך איינע שילדערונג דער אנטי-סעמיטישען אומטריעבע, דערען היסטשטעללען וויא פאָלגט לייטען: „דיא רוהע אונד דיא זיכערהייט דער פערזאָן אונד דעס אייגענטהומס איזט ליידער אן פיעלען אָרטען אינזערעם קאָמיטאטס דורך דיא אנטי-סעמיטישען בעוועגונגען אין זעהר עמפינדליכער וויזע געשאָרט. אין ניכט וועניגען אלס 36 אָרטשאפטען פאנדען דיעזע רוהע-שטאָרונגען שטאטט. אים מאנאט נאוועמבער פערפאָם פאסט קיין איינציגער טאג, אן וועלכעם ניכט אים דעם איינען אדער אנדערען אָרטע אין יודען-קראוואלל געמעלדעט וואורדע. אללין איהרען האהעפונקט ערריכטען דיעזע אונרוהען אין דעם אָרטע הימאָ. דאָרט פאנדען זאלכע צוזאמענקונפטען אונד ווידערזעטצליכקייטען געגען דיא אנערדנונגען דער בעהערדען שטאטט. דאס דער שטוהלריכטער זיך אן דיא צווענגסלאגע פערזעטצט זאה, אים דיא עגטזוזענדונג פאָן מיליטער אנגעזוכען. פרעסט מיט הילפ דעס מיליטערס וואורדע עס מאָגליך, דיא אינטערזוכונג צו בעענדען אונד 9 היסטרעדעלפהיהרער דעס גערייכטע אייליפערן. איך גלייבע אונדעס נכם, דאס דיעזע בעוועגונגען אלס פאָלגע פאָן איסיערטיגען אויפרייצונגען אונד אייפרהעטצערייען צו בעטראכטען זיין. דיא אונרוהען זינד בלאָס דיא פאָלגע פאָן איבערמוטה, דער בייא דען יונגען לייטען אין דען האָפערן זעהר גראָס איזט. דיא יונגען לייטע זוייפען אין דען וויירטהסהייזערן, בז זיא דען פערשטאנד פערליערע, צייהען דאנן דורך דיא שטראסען, אנדעס זיא אנטי-סעמיטישע ליעדער אבזינגען, — אונד בעטייבען זיך אין דיעזער וויזע אין זאלך האהעם מאסע, — דאס זיא זיך דאנן אן דען אונשלדיגען יודישען בעוואָהנערן פערגרייפען. פאָן דעם אבזינגען פאָן ליעדערן קאָممט עס זא צו טהעטליכקייטען, דיא נאטירליך ניכט גערולדעט ווערדען דיר פען. איך גלייבע דאהער ניכט, דאס צור הינטאנהאלטונג „ווייטערער רוהעשטאָרונגען געוואָהנליכע מאס-עגגען נוגינגען ווירדען. אויך דאס אינשרייבען דער מיליטער-מאכט איזט ניכט דאס נעאיגנעטע מיטטעל, דא דיעס יא ערסט דאנן געשעהען קאנן. ווענן דיא אונרוהען בערייטס אויסגעבען זינד, דא גיבט עס עבען נור איין זיכערעס היילמיטטעל. דיעס בעשטעהט אבער דאליכער איבערריצטהייט דער גערוזען, דען זעלבסטמאָרד פעראיבט האט. אים טעפאמענטע דעם גענאנדטען דעם גענאנדטען בייא דיא אלטע קאיזערין מאריא אننא, וויטוב דעס קאיזערס פערדינאנד I., זיט פיעלען יאהרען אין דער היעזיגען קאיזער-בורג. זיט איינגען טאגען איזט איהרע מאיעסטעט יעדאך זעהר בעענגלך ערקראנקט. זא איזט אם 19-טען סעפטעמבער 1803 געבאָרען אונד שטעהט זאָמיט אים אלטער פאָן 80 יאהרען.

* (זעלבסטמאָרד אונזערעס גענאנדטען אין פאריז.) איינע פאריזער אמטליכע דעפעשע פאָם 30-טען דעצעמבער בראכטע פאָלגענדע מעלדונג: גראף וויטפפען, דער עסטערריך-אונגארישע גענאנדטע אין פאריז, האט אינען זעלבסטמאָרד בעגאנגען. גראף וויטפפען פיהר נאך אים 19 אוהר מארגענס מיט זיינען קינדערן שפאציערען. גינגען האלב 12 אוהר אומארמטע וויטפפען זיינע קינדער, פערליעס זיינען וואנען, לעהנטע זיך אן איינע וואנד אונד שאָס זיך מיטעלס איינעס רעוואָלווערס אין דיא רעכטע שלעפע, זא דאס דיא קוגעל בייא דער לינקען שלעפע הערוסראם. דיא אורזאכע דעס זעלבסמאָרדעס איזט ביזהער גענצליך אונבעקאנגט. נור זא פיעל וויים מאן, דאס גראף וויטפפען אין דען לעטצטען טאגען „מעלאנכאָלישע" אונד פאָרטווערענד גערייצט וואר. וויא דיא היעזיגען דעפעשען מעלדען, שטעללט עס זיך הערוים, דאס דער גענאנדטע אין איינעם אנפאללע פאָן אירזינן אין פאָלגע אויסערארדענטליכער